

**SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA OLIY TA'LIM
TASHKILOTLARIDA “BOTANIKA” FANINI O‘QITISH
METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH**

Qayumova Mohinur Karim qizi
Navoiy Davlat Pedagogika Instituti magistranti

Annotasiya: Ushbu maqolada sinergetikaning mazmuni, zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati, "Botanika" fanini o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalar, oliy ta'lim muassasalarida botanika o'qitishda sinergetik yondashuvning qo'llanilishi haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Sinergetika, oliy ta'lim, botanika, fan dasturi, ta'lim tizimi, innovatsion metodlar, sinergetik yondashuv.

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ
«БОТАНИКИ» В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ НА ОСНОВЕ
СИНЕРГЕТИЧЕСКОГО ПОДХОДА**

Каюмова Мохинур Каримовна.
**Магистрант Навоийского государственного педагогического
института**

Аннотация: В статье представлена информация о содержании синергетики, ее значении в современной системе образования, передовых педагогических технологиях в преподавании «Ботаники», а также использовании синергетического подхода при преподавании ботаники в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: Синергетика, высшее образование, ботаника, научная программа, система образования, инновационные методы, синергетический подход.

**IMPROVING THE METHODOLOGY OF TEACHING “BOTANY” IN
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON A SYNERGETIC
APPROACH**

Kayumova Mokhinur Karim qizi
Master degree student of Navoi State Pedagogical Institute

Abstract: The article provides information about the content of synergetics, its importance in the modern education system, advanced pedagogical technologies in teaching “Botany”, as well as the use of a synergetic approach when teaching botany in higher educational institutions.

Key words: Synergetics, higher education, botany, scientific program, education system, innovative methods, synergetic approach.

Kirish

Sinergetik yondashuv ta’lim faoliyatida o‘z-o‘zini tarbiyalash, o‘zini o‘zi tashkil etish va o‘zini o‘zi boshqarish ustunligiga asoslanadi va o‘z-o‘zini ochib berish va takomillashtirish, o‘z o‘zini anglash maqsadida mavzuga ta’sirni rag‘batlantirishdan iborat. Shunday qilib, “pedagogik sinergetika” pedagogik bilimlarning yangi yo‘nalishi paydo bo‘ldiki, bu ta’lim tizimlarini o‘z-o‘zini tashkil etish va rivojlantirish qonuniyatlari asoslanadi.

Pedagogik sinergetika o‘zini o‘zi aniqlash va shaxsni rivojlantirish muammolarini rivojlanishiga ochiqlik, birgalikdagi ijod va o‘z-o‘zini rivojlantirishga yo‘naltirilganlik nuqtai nazaridan yangicha yondashishga imkon beradi. G.M. Kojaspirova “sinergetika” tushunchasi “ta’lim” tushunchasiga juda yaqin (yunon tilidan tarjima qilinganda “birgalikdagi harakat”, “hamkorlik” degan ma’noni anglatadi). Dunyoni sinergetik anglash insonni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega: sinergetik fikrlash usuli ochiqlik, dialogizm va muloqot bilan ajralib turadi. Sinergetika ota-onalarni virtual-pedagogik jarayonning sub’ekti sifatida inson hayotining eng murakkab ichki qonuniyatlarini o‘rganishga yo‘naltiradi.

Muhokama va natijalar

Ta’lim jarayoni ham sinergetik tizim sifatida sinergetika metodologiyasining tadqiqot ob’ekti bo‘la oladi. Buning uchun ta’lim jarayonini barcha sinergetik prinsiplarni o‘zida mujassam etgan tizim sifatida qayd etish lozim bo‘ladi. Bundan shunday mulohazaga kelish mumkinki, sinergetik ta’lim ijtimoiy strukturaning har bir elementi bilan o‘zaro aloqadorlikda, hamkorlikda, uyg‘unlikda namoyon bo‘ladi. Bu sinergetik ta’limning ochiqligida namoyon bo‘ladi. Ilmiy bilish jarayonida turli metodlardan foydalaniladi. Umumiy darajasiga ko‘ra, ular keng yoki tor ko‘lamda qo‘llaniladi. Har qanday fan o‘z predmetini o‘rganishda u yoki bu ob’ektning mohiyatidan kelib chiquvchi turli xususiy metodlardan foydalanadi.

Botanika fanini o‘qitish jarayonida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsion va elektron-didaktik texnologiyalardan hamda mazkur kurs bo‘yicha o‘tkaziladigan amaliy mashg‘ulotlarda aqliy hujum, guruhli fikrlash, hamkorlikda ishlash kabi pedagogik texnologiyalar hamda zamonaviy metodlardan, pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalaniladi.

Ma'ruza mashg'ulotlari multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada akadem guruhlar oqimi uchun o'tiladi. Mazkur fanni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan.

Laboratoriya mashg'ulotlarini olib borishda, maqsadni aniq belgilab olinadi, o'qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish imkoniyatlariga talabalarda qiziqishi uyg'otadi, talabada natijani mustaqil ravishda qo'lga kiritish imkoniyatni ta'minlanadi, laboratoriya mashg'ulotlarda aniq mavzu bo'yicha bilimlarni yakunlanadi. Laboratoriya mashg'ulotlari tirik ob'ektlar, gerbariy namunalari, vaqtinchalik va doimiy preparatlar, mulyajlardan foydalanib olib boriladi.

Mustaqil ta'lim talablar mustaqil o'rganadigan ma'ruza va laboratoriya mashg'ulotlari mavzularidan iborat. Mustaqil ta'lim talabalarning nazariy bilimlarini mustahkamlashga mavzularni tushunish va o'zlashtirish qobiliyatini rivojlanishiga umumiy dunyoqarashning kengaytirishga yordam beradi.

Yuqorida sanab o'tilgan dars turlarining barchasida sinergetik yondashuv asosida innovatsion metodlarni qo'llash ta'limning yangi bosqichga ko'tarilishiga, talabalarda ilmiy dunyoqarash, yangicha fikrlashning paydo bo'lishiga turtki bo'ladi.

Xulosa

Demak, ta'lim-tarbiyaga sinergetik yondashuv, dars samaradorligini oshirish vositasi, fanlararo aloqalarning yangi sifat darajasiga ko'tarilgan shakli hisoblanadi.

Oliy ta'limda sinergetik yondashuv hayotdagi turli xil hodisalarni bir qolipdan turib baholash emas, balki ularni o'zaro aloqadorlikda kompleks holda yondashishga yo'naltiradi. Masalan, integratsiyalashgan ta'limni yo'lga qo'yishda sof ilmiy bilimlar, adabiyot, musiqa, san'at yordamida har tomonlama mukammal ko'rsatib berish imkoni tug'iladi. Bu esa shaxsning emotsional va axloqiy rivojiga, unda ijodiy tafakkurning shakllanishiga yaxshi ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini sinergetik yondashuv asosida shaxs sifatida shakllantirish shart-sharoitlari-Ibragimova Shaxloxon Oyto'rxonovna. Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi <https://doi.org/10.5281/zenodo.7933030>
2. Botanika fanidan namunaviy dastur -2019.
3. Hasanov abдумannon majidovich lingvistik sinergetika: xalqaro tajriba, tamoyillar va yondashuv usullari-Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya.